

Тетяна ФУЛЕЙ,

начальник відділу наукових досліджень
проблем судочинства та його удосконалення
Національної школи суддів України,
кандидат юридичних наук

СВОБОДА ВІД САМОВИКРИТТЯ ЯК ЗАСАДА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Закріплення у Кримінальному процесуальному кодексі (КПК) України засад кримінального провадження має надзвичайно важливе значення, оскільки такі засади – це «визначальні, фундаментальні, імперативні положення щодо закономірностей і найбільш суттєвих властивостей кримінального процесу, які обумовлюють їх значення як засобу для захисту прав і свобод людини і громадянина, а також для врегулювання діяльності органів та посадових осіб, які ведуть кримінальне провадження. Вони є керівними положеннями для закріплення завдань кримінального провадження, побудови його стадій, окремих проваджень, інститутів»¹.

Встановлюючи завдання кримінального провадження у ст. 2 КПК, законодавець не лише імперативно зазначив, зокрема, щоб «жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура», а й у ч. 5 ст. 9 КПК також наголосив, що «кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини» (далі – ЄСПЛ або Суд).

Це свідчить про намір законодавця змінити у майбутньому й правозастосовну практику, сформувавши її відповідно до стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ або Конвенція), виправити порушення системного характеру, які вже констатовані в рішеннях ЄСПЛ щодо України, зменшити кількість звернень до ЄСПЛ. Отже, норми КПК слід тлумачити та «звіряти з системою координат» Конвенції та практики Суду.

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 т. – Т. 1 / За заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Харків: Право, 2012. – С. 16-17.

Метою цієї статті є розкриття однієї із засад кримінального провадження, а саме – свободи від самовикриття, закріпленої у ст. 18 КПК. Зауважу, що для позначення цієї засади також використовуються терміни «привілей проти самообвинувачення»¹, «заборона самообвинувачення», «право на мовчаня», «право не свідчити проти себе» та подібні.

Порівняно з положенням ст. 63 Конституції України, за яким «особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе», ст. 18 КПК конкретизувала зміст та розширила обсяг гарантій свободи від самовикриття, зазначивши, що «жодна особа не може бути примушена визнавати свою винуватість у вчиненні кримінального правопорушення або примушена давати пояснення, показання, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею кримінального правопорушення» (ч. 1 ст. 18 КПК), та що «кожна особа має право не говорити нічого з приводу підозри чи обвинувачення проти неї, у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання, а також бути негайно повідомленою про ці права» (ч. 2 ст. 18 КПК).

Зазначу, що у ст. 18 КПК йдеться про 2 різні за характером права особи, а саме: право не давати викривальних свідчень проти себе (частини 1–2 ст. 18) і право не давати показань проти своїх близьких родичів – іншими словами, про право бути звільненим від обов'язку свідчити (ч. 3 ст. 18 КПК). Їх можна розглядати як у сукупності, так і окремо, однак слід наголосити, що по суті це – різні права, які слід чітко розмежовувати.

У цій статті зупинюся лише на принципі свободи від самовикриття, залишивши розгляд інституту права не давати показань проти своїх близьких родичів для майбутніх наукових досліджень.

Свобода від самовикриття як засада кримінального провадження охоплює ряд суб'єктивних прав: право мовчати (не говорити нічого) як з приводу підозри чи обвинувачення, так і з будь-яких інших питань, які, наприклад, можуть стати підставою для підозри, право відмовитися відповідати на запитання, право не свідчити проти себе, право бути поінформованим про ці права тощо.

Ці права впливають з поняття людської гідності і є важливою гарантією обвинуваченого в кримінальному провадженні². Вони є засадничими, тобто визначають суть і спрямованість правового регулювання у кримінально-процесуальній сфері й є одним із загальноновизнаних міжнародних стандартів. Свобода від самовикриття, як неодноразово наголошував ЄСПЛ у своїх рішеннях, є основою права на справедливий суд, гарантованого ст. 6 Конвенції. Важливість цього принципу обґрунтовується захистом обвинуваченого від неправомірного примусу органами влади, а його неухильне дотримання дозволяє уникнути судових помилок і досягати цілей ст. 6 Конвенції³.

¹ Див., наприклад: *Юдківська А.* Привілей проти самообвинувачення – в пошуках принципу // Вісник Академії адвокатури України – 2007. – № 2. – С. 138–145.

² Див.: Пункт 74 Висновку щодо проекту Кримінально-процесуального кодексу України. Страсбург, 2 листопада 2011 р. DG-1 (2011) 16. – С. 23.

³ Див., наприклад: Пункт 68 рішення у справі «Саундерс проти Сполученого Королівства» від 17 грудня 1996 р., заява № 19187/91.

Цей принцип тісно пов'язаний також з принципом презумпції невинуватості, що гарантується пунктом 2 ст. 6 ЄСПЛ.

Суд зазначав у своїх рішеннях, що загальні вимоги справедливості, зумовлені ст. 6 Конвенції, застосовуються до усіх кримінальних переслідувань незалежно від розглядуваного типу злочину. Захист суспільних інтересів не виправдовує заходів, які суперечать самій суті права на захист, в тому числі праву не давати показань проти самого себе¹.

З метою встановлення факту порушення права заявника не свідчити проти самого себе ЄСПЛ зважає на такі чинники, як характер і ступінь примусу, використаного для здобуття доказів; важливість суспільного інтересу в розслідуванні порушення й покаранні за його вчинення; наявність у процедурі, що застосовується, відповідних гарантій; використання здобутих у такий спосіб матеріалів².

Варто зазначити, що практика ЄСПЛ вказує щонайменше на 3 типи ситуацій порушення свободи обвинуваченої особи не свідчити проти себе: 1) коли обов'язок свідчити передбачений законом під загрозою застосування санкції (прикладом є справа «Саундерс проти Сполученого Королівства»), або на особу покладається обов'язок доведення власної невинуватості – за «зворотного» тягаря доведення; 2) коли до особи застосовується примус, тиск, який може бути як фізичним (приклад – справа «Яллох проти Німеччини»), так і психологічним (приклад – справа «Гефген проти Німеччини»); 3) коли до особи застосовується примус обманним шляхом із використанням прихованих технік розслідування (приклад – справа «Аллан проти Сполученого Королівства»)³.

Важливо наголосити, що ані «особливості» певної галузі права, ані публічний інтерес не можуть бути виправданням для відступу від права зберігати мовчання. Наприклад, у справі «Функе проти Франції» ЄСПЛ зазначив, що «митна служба домоглася засудження пана Функе, щоб одержати деякі документи, наявність яких вона допускала, але повної впевненості щодо яких не мала. Не маючи змоги чи бажання отримати їх якимось іншим шляхом, вона спробувала примусити заявника самого надати докази нібито вчинених ним правопорушень. Особливості митного права [...] не можуть виправдати порушення права будь-кого, кому «висунуті кримінальні обвинувачення» (відповідно до самостійного значення цього вислову в ст. 6 Конвенції), [...] зберігати мовчання або не давати свідчень проти себе»⁴.

В іншій відомій справі – «Саундерс проти Сполученого Королівства» – ЄСПЛ визнав порушення права не свідчити проти себе, незважаючи що уряд виправдовував це потребами «публічного інтересу», зазначивши, що «публічний інтерес не може бути виправданням використання відповідей, здобутих під тиском під

¹ Див.: Пункт 93 рішення у справі «Биков проти Росії» від 10 березня 2009 р., заява № 4378/02; пункт 39 рішення у справі «Александр Зайченко проти Росії» від 18 лютого 2010 р., заява № 39660/02.

² Див.: Пункт 117 рішення у справі «Яллох проти Німеччини» від 11 липня 2006 р., заява № 54810/00. Цит. за: *Джеремі МакБрайд*. Європейська конвенція з прав людини та кримінальний процес. – К.: К.І.С., 2010. – С. 310.

³ Див.: *Vitkauskas D., Dikov G.* Protecting the right to a fair trial under the European Convention on Human Rights. Council of Europe human rights handbooks. – Strasbourg, 2012. – P. 62.

⁴ Див.: Пункт 44 рішення у справі «Функе проти Франції» від 25 лютого 1993 р., заява № 10828/84.

час несудового розслідування, з метою викриття обвинуваченого в судовому провадженні. У зв'язку з цим варто уваги те, що за чинним законодавством свідчення, здобуті Управлінням боротьби з шахрайством в особливо великих розмірах із застосуванням його примусових повноважень, не можна зазвичай пізніше наводити як докази під час суду над особою, яка дала ці свідчення. Більш того, той факт, що заявник дав свідчення до висунення йому обвинувачення, не заважає визнати їхнє використання під час подальшого кримінального провадження таким, що це право порушує [...] різноманітні процесуальні гарантії, на які посилався уряд, [...] не можуть забезпечити захисту в цій справі, оскільки вони не завадили використанню таких свідчень під час подальшого розгляду кримінальної справи»¹.

У рішенні у справі «Барбера, Мессере і Хабардо проти Іспанії»² ЄСПЛ встановив, що стандарт доведення вимагає від прокуратури доведення вчинення обвинуваченим кримінального злочину «поза розумним сумнівом»³.

Зізнання, здобуті із застосуванням катування, не можуть бути прийнятними за жодних обставин, навіть якщо вони не є вирішальними чи ключовими доказами проти обвинуваченої особи. Однак, наприклад, використання матеріальних доказів, здобутих поліцією за допомогою інформації в результаті побоювання поганого поведження, не було визнано таким, що суперечить пункту 1 ст. 6 Конвенції, коли обвинувачений, «припертий» іншими доказами, зізнався у вчиненні злочину на пізніх стадіях розслідування і де тиск був використаний не з метою доведення його вини, а з метою врятування жертви злочину (рішення у справі «Гефген проти Німеччини»)»⁴.

ЄСПЛ розглядав не лише ситуації, коли зізнавальні свідчення були отримані із застосуванням незаконних методів розслідування, а й коли заявник відмовився від привілею зберігати мовчання. Наприклад, у справі «Александр Зайченко проти Росії» уряд Російської Федерації стверджував, що заявник, якого повідомили про його право не свідчити проти себе, відмовився від цього права. ЄСПЛ, однак, звернув увагу на момент ознайомлення, а саме, що заявнику повідомили про його право зберігати мовчання вже після того, як він зробив зізнання проти себе в протоколі огляду, а саме – визнав, що він злив дизельне пальне зі службового автомобіля. Далі ЄСПЛ зазначив, що це досудове зізнання заявника, по-перше, не вважалось отриманим з порушенням національного законодавства, а по-друге, було використане в суді таким чином, щоб визнати його винним. Отже, фактично обвинувачення базувалося на самовикривальних показаннях заявника, хоча відповідно до законодавства Російської Федерації обов'язок доказування вчинення крадіжки в силу інших доказів покладається на сторону обвинувачення, оскільки Кримінально-процесуальний кодекс вимагає, щоб визнання обвинуваченим своєї вини використовувалося лише при

¹ Див.: Пункти 74–75 рішення у справі «Саундерс проти Сполученого Королівства» від 17 грудня 1996 р., заява № 19187/91.

² Див.: Рішення у справі «Барбера, Мессере і Хабардо проти Іспанії» від 13 червня 1994 р., серія А № 285-С.

³ Див.: *Vitkauskas D., Dikov G. Protecting the right to a fair trial under the European Convention on Human Rights. Council of Europe human rights handbooks. – Strasbourg, 2012. – P. 62.*

⁴ Див.: Рішення у справі «Гефген проти Німеччини».

підтвердженні зізнання сукупністю наявних доказів у справі. ЄСПЛ висловив жаль, що національні суди не надали достатніх підстав для відхилення доводів заявника щодо оспорування прийнятності досудових заяв, особливо в аспекті недостатності інших доказів, наданих в суді стороною обвинувачення, а також щодо відхилення показань свідків захисту як ненадійних на підставі існування родинних чи дружніх зв'язків між свідками і заявником, а також відхилення інших доказів (наприклад, рахунку-фактури на купівлю палива, використання якого могло б виправдати заявника). Тому ЄСПЛ дійшов висновку, що суд першої інстанції при винесенні обвинувального вироку обґрунтував його посиленням на заяву, яку заявник зробив у міліції, не будучи ознайомленим з правом не свідчити проти самого себе, а тому визнав порушення пункту 1 ст. 6 Конвенції¹.

ЄСПЛ розглядав ряд справ щодо України, у яких заявники стверджували про порушення щодо них принципу свободи від самовикриття. Аналізуючи ці справи, можна дійти висновку про тісний причинно-наслідковий зв'язок між зізнавальними показаннями особи та питанням щодо допустимості доказів, здобутих із порушення права на мовчання. В таких справах викликає стурбованість те, що незважаючи на конституційні гарантії, зокрема ст. 63 Конституції України, заявники були примушені давати свідчення проти себе, а національні суди визнали ці зізнання, навіть здобуті із застосуванням катування, допустимими доказами і поклали їх в основу обвинувачення.

Так, у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» уряд насамперед намагався визнати скарги заявника, що стосуються його зізнавальних показань, несумісними *ratione materiae* з пунктом 1 ст. 6 Конвенції, оскільки заявник давав їх ще до порушення кримінальної справи щодо нього. Однак ЄСПЛ надав перевагу «сутнісній», а не «формальній» концепції «обвинувачення», зазначивши, що в той час, коли заявник давав зізнавальні показання, з ним фактично поводитись як із підозрюваним у кримінальній справі, тому на нього поширювались гарантії пункту 1 ст. 6 Конвенції².

Щодо суті скарги заявник стверджував, що його примусили зізнатись у вчиненні вбивства та замаху на розбійний напад за відсутності юридичної допомоги захисника. ЄСПЛ повторив свою попередню практику, що право не свідчити проти себе передбачає, зокрема, неможливість використання стороною обвинувачення доказів, здобутих за допомогою методів примусу чи утиску всупереч волі обвинуваченого³. І хоча вирішення питання про допустимість доказів є в принципі прерогативою національних судів, а роль Суду обмежується оцінюванням загальної справедливості провадження, згідно з практикою ЄСПЛ допустимість як доказів показань, отриманих за допомогою катувань, з метою встановлення відповідних фактів у кримінальному провадженні призводить до його несправедливості в цілому незалежно від

¹ Див.: Пункти 56–60 рішення у справі «Александр Зайченко проти Росії» від 18 лютого 2010 р., заява № 39660/02.

² Див.: Пункт 253 рішення у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21 квітня 2011 р., заява № 42310/04.

³ Див.: Пункт 68 рішення у справі «Саундерс проти Сполученого Королівства» від 17 грудня 1996 р., заява № 19187/91.

доказової сили таких показань і від того, чи мало їх використання вирішальне значення для засудження підсудного судом¹. Оскільки у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» Суд визнав, що первинні зізнання заявника були отримані від нього в результаті поганого поводження, яке прирівнюється до катування у значенні ст. 3 Конвенції, і національні суди визнали ці зізнання допустимими доказами, тому з огляду на принципи своєї практики ЄСПЛ визнав, що це звело нанівець саму суть права заявника не свідчити проти себе незалежно від того, яке значення мали відповідні зізнання у доказовій базі для його засудження, і незалежно від того, що протягом слідства він зізнавався ще кілька разів, і дійшов висновку про порушення пункту 1 ст. 6 Конвенції².

У справі «Луценко проти України» йшлося про використання зізнавальних показань особою (Н. Л.), що була допитана як свідок, проти співобинуваченого. Хоча йшлося про визнання винним не того, хто давав зізнавальні показання, а його співобинуваченого, Суд визнав, що основоположні принципи є загалом такими самими, і що такі показання, отримані за відсутності процесуальних гарантій, повинні бути розглядатися з надзвичайною ретельністю.

Хоча суд першої інстанції безпосередньо не послався у своєму вирокі на показання Н. Л., ці показання були використані ним як основне джерело обвинувальних доказів, незважаючи на те, що Н. Л. відмовився від своїх попередніх показань одразу після того, як звільнився від тиску з боку міліції, а у подальшому послідовно доводив як у прокуратурі, так і в суді невинуватість заявника і його самого.

ЄСПЛ не залишив поза увагою те, що Верховний Суд України у своєму рішенні безпосередньо послався на оскаржувані показання, зазначивши, що немає підстав вважати ці показання недопустимими, і зауваживши, що суд першої інстанції, «оцінивши докази в їх сукупності, дійшов обґрунтованого висновку». З точки зору ЄСПЛ, таким чином Верховний Суд України послався на увесь масив доказів, які досліджувалися під час судового розгляду. З огляду на це ЄСПЛ визнав, що показання Н. Л. були доказами, які доводили вину заявника за пред'явленими йому обвинуваченнями, а відтак – необхідно з'ясувати, чи відповідало використання цих показань вимогам справедливого судового розгляду, встановленим пунктом 1 ст. 6 Конвенції.

У зв'язку із цим ЄСПЛ повторив свою попередню практику щодо оцінки справедливості провадження в цілому, а саме – що слід взяти до уваги якість існуючих доказів і, зокрема, те, чи породжують обставини, за яких вони були здобуті, які-небудь сумніви щодо їхньої достовірності й точності.

Коли національні судові органи, зіткнувшись з кількома суперечливими версіями подій, поданими однією і тією самою особою, зрештою віддають перевагу показанням, які вона давала слідчим органам, а не тим, що були надані у відкритому судовому засіданні, то достовірність доказів виявляється підірваною, якщо їх здобуто з порушенням «права на мовчання» та привілею проти самообвинувачення. У цій справі ЄСПЛ нагадав, що Н. Л. дав свої зізна-

¹ Див.: Пункт 166 рішення у справі «Гефген проти Німеччини» від 1 липня 2010 р., заява № 22978/05.

² Див.: Пункти 260–261 рішення у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21 квітня 2011 р., заява № 42310/04.

вальні показання під час допиту його як свідка, і на відміну від підозрюваного або обвинуваченого, які згідно з чинним законодавством користувалися правом «на мовчання», свідок був зобов'язаний повідомити всю відому йому інформацію, інакше він би ніс кримінальну відповідальність. Більш того, на відміну від підозрюваного або обвинуваченого свідок не мав передбаченого законом права проконсультуватися з адвокатом перед першим допитом.

Із урахуванням, зокрема, того факту, що Н. Л. одразу відмовився від своїх показань, поскаржившись до компетентних органів на те, що він давав їх під тиском, та постійно заперечував свої попередні зізнання не лише під час першого відкритого слухання в суді, але ще на стадії досудового слідства, ЄСПЛ визнав, що це обмежило права захисту настільки, що справедливість розгляду справи в цілому виявилася підірваною. Отже, мало місце порушення пункту 1 ст. 6 Конвенції¹.

Зауважу, що у справі «Тодоров проти України» ЄСПЛ встановив порушення пункту 1 ст. 6 і підпункту «с» пункту 3 ст. 6 Конвенції у зв'язку з тим, що судові органи влади не відреагували на скарги заявника щодо порушення його права на доступ до захисника до проведення його першого допиту, навіть беручи до уваги той факт, що зізнавальні свідчення заявника на такому допиті не були враховані при вирішенні справи заявника². Це, безумовно, свідчить про значущість свободи від самовикриття як складової справедливого суду, гарантованого ст. 6 Конвенції, а також роль національних судових інстанцій у реагуванні на порушення цієї гарантії.

Вартим уваги є рішення ЄСПЛ у справі «Яременко проти України». Уряд стверджував, що право заявника зберігати мовчання гарантувалося національним законом. Однак ЄСПЛ, розглядаючи реалізацію цього права у контексті обставин справи заявника, визнав «дивовижним» той факт, що через 2 роки після подій заявник і С. дали досить докладні показання, які, на думку слідчого, не містили жодних розбіжностей або суперечливих моментів. Такий ступінь узгодженості між показаннями заявника і співобвинуваченого в його справі дають підстави для підозри, що їхні пояснення були ретельно скоординовані. Проте національні суди вважали такі детальні показання незаперечним доказом їхньої достовірності і використали їх як підставу для визнання заявника винним у вчиненні злочину в 1998 р., незважаючи на те, що він давав свої показання за відсутності захисника і відмовився від них одразу після того, як з'явився захисник, обраний ним самим, а також на те, що ці показання не підтверджувалися жодними іншими матеріалами. За таких обставин існують серйозні підстави допускати, що ці підписані заявником показання були здобуті всупереч його волі. Зважаючи на відсутність проведення адекватного розслідування тверджень заявника про отримання його показань незаконними методами, ЄСПЛ дійшов висновку, що використання таких показань на судовому розгляді порушило право заявника на мовчання та право не свідчити проти себе³.

¹ Див.: Пункти 45–53 рішення у справі «Луценко проти України» від 18 грудня 2008 р., заява № 30663/04.

² Див.: Рішення у справі «Тодоров проти України» від 12 січня 2012 р., заява № 16717/05.

³ Див.: Пункти 78–81 рішення у справі «Яременко проти України» від 12 червня 2008 р., заява № 32092/02.

Зазначу, що в новому КПК принцип свободи від самовикриття закріплюється не лише як загальна засада кримінального провадження (ст. 18 Кодексу), а і конкретизується у нормах, що регулюють права сторони захисту та допустимість доказів. Зокрема, не лише пункт 4 та пункт 5 ч. 3 ст. 42 КПК чітко передбачають право підозрюваного, обвинуваченого не говорити нічого з приводу підозри, обвинувачення або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання, відмовитися давати показання з приводу підозри, обвинувачення, але й, що важливіше, відповідно до ч. 2 ст. 87 КПК суд зобов'язаний визнати істотним порушенням прав людини і основоположних свобод, зокрема, отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право мовчати, або їх отримання з порушенням цього права (пункт 4 ч. 2 ст. 87 КПК); такі докази повинні визнаватися судом недопустимими під час будь-якого судового розгляду, крім випадків, якщо вирішується питання про відповідальність за вчинення зазначеного істотного порушення прав та свобод людини, внаслідок якого такі відомості були отримані (ч. 3 ст. 87 КПК).

Право відмовитися давати показання підсилене обов'язками бути про нього повідомленим, оскільки право мовчати і не свідчити проти самого себе вимагає не тільки того, щоб особу не примушували це робити, а й того, щоб її негайно і достатнім чином повідомили про це право; до того ж, існування цього обов'язку належить окремо виділити у контексті права не свідчити проти самого себе і права мовчати¹. Так, при затриманні особи уповноважена особа, що його здійснила, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою не лише підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а й роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього (ч. 4 ст. 208 КПК); повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого зазначається у протоколі, копія якого негайно під розпис вручається затриманому (ч. 5 ст. 208 КПК); роз'яснення затриманому його прав і обов'язків є обов'язком службової особи, відповідальної за перебування затриманих (пункт 4 ч. 3 ст. 212 КПК); права підозрюваного є невід'ємною складовою змісту письмового повідомлення про підозру (пункт 7 ч. 1 ст. 277 КПК); затриманій особі письмове повідомлення про підозру вручається не пізніше 24 годин з моменту її затримання (ч. 2 ст. 278 КПК); право відмовитися давати пояснення, показання з приводу підозри або обвинувачення зобов'язаний роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому слідчий суддя, який розглядає клопотання про застосування запобіжного заходу (пункт 4 ч. 2 ст. 193 КПК); процедура судового розгляду передбачає з'ясування в ході роз'яснення обвинуваченому суті обвинувачення того, чи зрозуміле воно йому, та чи бажає обвинувачений давати показання (ч. 1 ст. 248 КПК), а також передбачає виняток з правила обов'язкового здійснення допиту обвинуваченого, а саме коли він відмовився від давання показань (ч. 4 ст. 349 КПК).

¹ Див.: Пункт 75 Висновку щодо проекту Кримінально-процесуального кодексу України. Страсбург, 2 листопада 2011 р. DG-1 (2011) 16. – С. 23.

Отже, принцип свободи від самовикриття, на мій погляд, достатньо ретельно закріплений законодавчо та конкретизований законодавцем в ряді положень нового КПК.

Однак, пам'ятаючи про підходи ЄСПЛ та вже постановлені рішення проти України, важливо, щоб ці законодавчі гарантії стали реальним важелем запобігання порушенням цього принципу на практиці.

ФУЛЕЙ Т. Свобода від самовикриття як засада кримінального провадження.

Стаття присвячена свободі від самовикриття як одній із засад кримінального провадження, закріпленій у ст. 18 КПК та конкретизованій у ряді інших положень нового КПК. Також розкриваються підходи Європейського суду з прав людини щодо цього принципу та аналізуються окремі рішення ЄСПЛ проти України, в яких констатовано порушення пункту 1 ст. 6 Конвенції з огляду на порушення привілею проти самообвинувачення.

Ключові слова: засади кримінального провадження, свобода від самовикриття, привілей проти самообвинувачення, право на мовчання, зізнавальні показання, допустимість доказів, практика ЄСПЛ.

ФУЛЕЙ Т. Свобода от саморазоблачения как основа уголовного производства.

Статья посвящена свободе от саморазоблачения как одной из основ уголовного производства, закрепленной в ст. 18 УПК и конкретизированной в ряде других положений нового УПК. Также раскрываются подходы Европейского суда по правам человека в отношении этого принципа и анализируются отдельные решения ЕСПЧ против Украины, в которых констатировано нарушение пункта 1 ст. 6 Конвенции в связи с нарушением привилегии против самообвинения.

Ключевые слова: основы уголовного производства, свобода от саморазоблачения, привилегия против самообвинения, право на молчание, признательные показания, допустимость доказательств, практика ЕСПЧ.

FULEY T. Freedom from self-incrimination as the principle of criminal proceedings.

The article is devoted to freedom from self-incrimination as one of the general principle of criminal proceedings stated in the Art. 18 of the Criminal Procedure Code of Ukraine and further specified in different provisions of new CPC. In the light of the principles of the ECtHR case-law the author also analyses some judgments against Ukraine in which the European Court of Human Rights concluded that there has been a violation of Article 6 § 1 of the Convention due to breach of the right to silence and the privilege against self-incrimination.

Key words: general principle of criminal proceedings, freedom from self-incrimination, right to not testify against oneself, right to keep silence, confession statements, admissibility of evidence, ECtHR case-law.